

Język polski
Poziom podstawowy

Listopad 2008

Część I

Zadanie sprawdzające rozumienie czytanego tekstu *O kłamstwie*

Model zawiera przewidywane odpowiedzi. Odpowiedzi zdającego mogą przybierać różną formę językową, ale ich sens musi być synonimiczny wobec modelu. Oceniając pracę zdającego, należy stosować punktację z modelu.

Uwaga: Za pełną odpowiedź przyznaje się maksymalną liczbę punktów, za niepełną – wskazaną w rubryce „punkty częściowe”. Nie należy przyznawać połówek punktów.

Za brak odpowiedzi lub odpowiedź błędną nie przyznaje się punktów.

Nr zadania	Proponowane odpowiedzi	Maksymalna liczba punktów	Punkty częściowe
1.	Aby potwierdzić pierwsze zdanie tekstu. <i>lub:</i> Aby potwierdzić, że w świecie natury zdarzają się sytuacje przekazywania fałszywych informacji.	1	0
2.	Obaj uważali, że w żadnej sytuacji nie należy kłamać. (Byli rygorystycznymi przeciwnikami kłamstwa).	1	0
3.	Leszek Kołakowski nie zgadza się z ich poglądami. Uzasadnienie: np.: – pejoratywne określenie: „nakaz beznadziejny”, – wskazanie sprzeczności między nakazem mówienia prawdy a nakazem życzliwości dla bliźnich czy interesem społecznym, – podanie przykładu z czasów wojny – kłamstwo ratuje życie, prawda skazuje na śmierć	2 (1 punkt za określenie stanowiska i 1 punkt za sformułowanie jednego uzasadnienia)	1
4.	– bezpieczeństwo kraju, – interes społeczny	1 (za wskazanie obu sytuacji)	0
5.	a) kłamstwo wprost, b) kłamstwo przez zatajenie (przemilczenie)	1 (za wskazanie obu rodzajów)	0
6.	2, 7	1 (za wymienienie obu akapitów)	0

Nr zadania	Proponowane odpowiedzi	Maksymalna liczba punktów	Punkty częściowe
7.	Argument rozsądny, ponieważ ludzie rzeczywiście potrzebują wzajemnego zaufania, przekonanie, że inni mówią prawdę, stanowi podstawę ładu społecznego i współżycia ludzi. Argument nieprzekonujący, ponieważ ludzie łatwo rozpoznają, kiedy ktoś mówi prawdę, a kiedy kłamie lub chce skłamać.	2	1 (za jeden argument)
8.	– nie wolno kierować się formułą, że „kłamstwo jest czasem dobre, czasem złe”, – nie należy dzieci wychowywać zgodnie z formułą „kłamstwo jest czasem dobre, czasem złe” (dzieci należy wychowywać w duchu prawdy)	1 (za wymienienie obu zastrzeżeń)	0
9.	a	1	0
10.	– zasada obrony ludzkiego życia, – zasada ważności interesu społecznego, – zasada jakości życia zbiorowego (cnoty towarzyskie: dyskrecja i uprzejmość)	2	1 (za wymienienie dwóch zasad)
11.	Zwroty z języka potocznego: Np.: „rzucić się w oczy”, „rzucić się jak szarańcza”, „rozciąganie zasady”, „życie nie do zniesienia”, „przekręcać wszystko”, „odłożyć na bok” <i>Uwaga: Nie uznajemy pojedynczych wyrazów z j. potocznego.</i> Uzasadnienie zastosowania przez autora: – ułatwiają zrozumienie tekstu, czynią tekst przystępnym, – tekst przeznaczony jest dla odbiorcy niebędącego specjalistą	2 (1 punkt za wypisanie trzech zwrotów i 1 za wyjaśnienie)	1
12.	1. Nie kłam samemu sobie! 2. Nie kłam we własnym interesie! 3. Pamiętaj o niemoralności kłamstwa nawet w słusznej sprawie! 4. Nie czyń kłamstwem szkody sobie i innym!	2	1 (za poprawne pod względem treści i formy sformułowanie 3 zdań)
13.	morał – pouczenie <i>Można uznać wyjaśnienie opisowe, np. końcowy wniosek o charakterze pouczającym.</i>	1	0
14.	d	1	0
15.	Opinia: b, c Informacja: a	1 (za trzy poprawne odpowiedzi)	0

Część II

Temat I: **Portret młodej arystokratki. Scharakteryzuj Izabelę Łęcką, wykorzystując wskazane fragmenty i znajomość całej powieści.**

I. Rozwinięcie tematu (0–25 pkt)

1. Rozpoznanie wstępne (0–4 pkt)

np.:

fragment I:

- a) trafne umiejscowienie fragmentu w całości utworu (np. po pojedynku między Wokulskim a baronem Krzeszowskim),
- b) marzenia Izabeli dotyczące jej przyszłego życia, a zwłaszcza roli Wokulskiego w jej życiu,
- c) mowa pozornie zależna (narracja prowadzona z punktu widzenia bohaterki),
- d) ironia narratora

fragment II:

- a) trafne umiejscowienie fragmentu w całości utworu (np. po zauważeniu przez Wokulskiego flirtu Izabeli ze Starskim w pociągu),
- b) rozczarowanie Wokulskiego osobą ukochanej, utrata dotychczasowych złudzeń,
- c) rozgoryczenie bohatera

2. Przedstawienie Izabeli Łęckiej (0–2 pkt)

np.:

- a) młoda arystokratka,
- b) piękna kobieta,
- c) obiekt miłości Wokulskiego, idealizowana przez Wokulskiego,
- d) jej ojciec przeżywa trudności finansowe,
- e) kobieta chłodna i wyniosła

3. Charakterystyka Izabeli na podstawie fragmentu I (0–6 pkt)

np.:

- a) marzycielka,
- b) gardzi ludźmi z innych sfer (Wokulski nie może pozostać kupcem, musi stać się posiadaczem ziemskim),
- c) egoistka, myśli tylko o sobie, a nie o uczuciach Wokulskiego,
- d) patrzy na świat przez pryzmat własnej osoby (egotyzm),
- e) bezduszna (nie dostrzega, że może zranić Wokulskiego),
- f) traktuje Wokulskiego pragmatycznie, myśli o osiągnięciu korzyści ze znajomości z nim,
- g) naiwna,
- h) ma wysokie mniemanie o sobie, kulturze swojej i arystokracji (uważa, że to ona wykształci delikatność u Wokulskiego),
- i) przekonana, że praca dla niej, pomaganie jej będzie pełnią szczęścia dla Wokulskiego,
- j) żyje w wymagowanym świecie, nie dostrzega realiów życia

4. Izabela widziana oczami Wokulskiego na podstawie fragmentu II (0–4 pkt)

np.:

- a) flirt ze Starskim (zdrada narzeczonego) konsekwencją jej dotychczasowego zachowania,
- b) brak poważnych zainteresowań („płaskie rozmowy”),
- c) osobowość narcystyczna (kochająca tylko siebie),

- d) kokietka,
- e) osoba próżna,
- f) ceniła wartości materialne, lubiła się bawić („bale, rauty, koncerty, stroje”),
- g) nic pożytecznego w życiu nie robiła,
- h) wykorzystywała cudze uczucia do poprawy sytuacji materialnej

5. Charakterystyka Izabeli na podstawie całości powieści (0–6 pkt)

np.:

- a) ukształtowana przez świat, w którym się wychowała,
- b) przekonana o własnej doskonałości (myśli o strojach, urodzie, rozrywkach),
- c) nieuzasadniona duma,
- d) mylne wyobrażenia o własnej wartości,
- e) przyzwyczajona do życia w luksusie, nieznajomość prawdziwego życia,
- f) przywiązuje ogromną uwagę do etykiety, ceremoniału towarzyskiego, konwenansu,
- g) gardzi ludźmi pracy,
- h) pozorna filantropia (okazja do zaprezentowania strojów i bywania w towarzystwie),
- i) oziębła, niezdolna do uczuć, nieosiągalna, niedostępna,
- j) brak zasad moralnych (oszukuje Wokulskiego, flirtując ze Starskim),
- k) wyrachowana (godzi się na kontakty z Wokulskim, a potem na ślub, aby zapewnić sobie odpowiedni poziom życia)

6. Wnioski (0–3 pkt)

Pełny wniosek

Izabela to charakterystyczna przedstawicielka arystokracji, ma wady typowe dla tej warstwy, a zwłaszcza dla kobiet (np. pani Wąsowska, Ewelina), jednak w swoim mniemaniu jest osobą idealną, wyjątkową. Marzenia bohaterki ujawniają jej prawdziwe oblicze – osobowość narcystyczną. Wokulski dostrzega jej wady dopiero pod koniec powieści. W całym utworze Prus scharakteryzował Izabelę z różnych punktów widzenia (jej własnego, Wokulskiego, Rzeckiego, Szumana, Ochockiego, narratora). Mimo zmian, jakie zachodziły w 2 poł. XIX w., u Izabeli nie można dostrzec wpływu emancypacji. Jej wizerunek jest krytyczny. **(3 pkt)**

Częściowy wniosek

Izabela to typowa przedstawicielka arystokracji, ma wszystkie wady charakterystyczne dla tej warstwy, nie można u niej dostrzec wpływu emancypacji. Jej wizerunek jest krytyczny. **(2 pkt)**

Próba podsumowania

Izabela to typowa przedstawicielka arystokracji. **(1 pkt)**

II. Kompozycja (0–5 pkt)

Kompozycję wypracowania ocenia się wtedy, gdy przyznane zostały punkty za rozwinięcie tematu.

- podporządkowana zamysłowi funkcjonalnemu wobec tematu, spójna wewnętrznie, przejrzysta i logiczna; pełna konsekwencja w układzie graficznym **(5 pkt)**,
- uporządkowana wobec przyjętego kryterium, spójna; graficzne wyodrębnienie głównych części **(3 pkt)**,
- wskazująca na podjęcie próby porządkowania myśli, na ogół spójna **(1 pkt)**

Uwaga: jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

III. Styl (0–5 pkt)

- jasny, żywy, swobodny, zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi; urozmaicona leksyka **(5 pkt)**,
- zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi, na ogół jasny; wystarczająca leksyka **(3 pkt)**,
- na ogół komunikatywny, dopuszczalne schematy językowe **(1 pkt)**

Uwaga: jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

IV. Język (0–12 pkt)

- język w całej pracy komunikatywny, poprawna, urozmaicona składnia, poprawne: słownictwo, frazeologia, fleksja (**12 pkt**),
- język w całej pracy komunikatywny, poprawne: składnia, słownictwo, frazeologia i fleksja (**9 pkt**),
- język w całej pracy komunikatywny, poprawna fleksja, w większości poprawne: składnia, słownictwo, frazeologia (**6 pkt**),
- język w pracy komunikatywny mimo błędów składniowych, leksykalnych (słownictwo i frazeologia), fleksyjnych (**3 pkt**),
- język w pracy komunikatywny mimo błędów fleksyjnych, licznych błędów składniowych, leksykalnych (**1 pkt**)

Uwaga: jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

V. Zapis (0–3 pkt)

- bezbłędna ortografia; poprawna interpunkcja (nieliczne błędy) (**3 pkt**),
- poprawna ortografia (nieliczne błędy II stopnia); na ogół poprawna interpunkcja (**2 pkt**),
- poprawna ortografia (nieliczne błędy różnego stopnia); interpunkcja niezakłócająca komunikacji (mimo różnych błędów) (**1 pkt**)

Uwaga: jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

VI. Szczególne walory pracy (0–4 pkt)

Temat II: Narodziny zbrodniarza. Analizując podane fragmenty *Makbeta* Williama Szekspira oraz wykorzystując znajomość całego utworu, przedstaw, jak doświadczenia życiowe wpływają na postawę bohatera.

I. Rozwinięcie tematu (0–25 pkt)

1. Rozpoznanie wstępne (0–3 pkt)

np.:

- a) monolog pierwszy wygłoszony przed zbrodnią, po usłyszeniu przepowiedni czarownic,
- b) temat monologu: bohater wyraża wątpliwości, próbuje rozstrzygnąć, czy warto popełnić zbrodnię,
- c) drugi monolog wygłoszony po zbrodni,
- d) temat monologu: bohater rozważa swoją sytuację, planuje popełnienie kolejnych zbrodni

2. Prezentacja bohatera (0–2 pkt)

np.:

- a) Makbet – żołnierz szkocki, człowiek dzielny i odważny,
- b) Makbet – wierny królowi Dunkanowi,
- c) Makbet – pod wpływem przepowiedni czarownic dopuścił się zbrodni królobójstwa,
- d) Makbet – zmienia się pod wpływem popełnionych zbrodni, staje się człowiekiem okrutnym i nieczułym

3. Analiza pierwszego monologu (0–5 pkt)

np.:

- a) Makbet chciałby, aby już było po wszystkim,
- b) bohater wie, że zbrodnia przyniesie ze sobą konsekwencje (za życia i po śmierci),
- c) jest świadomy, że zbrodnia obraca się przeciwko zbrodniarzowi,
- d) Makbet jako krewny i poddany króla winien jest mu szacunek,
- e) jest też gospodarzem, powinien chronić gościa,

- f) Duncan to dobry król, po jego śmierci będą szukać winnego,
- g) tylko jeden argument przemawia „za” zbrodnią, jest nim rozbudzona ambicja

4. Wniosek z analizy pierwszego monologu (0–1 pkt)

np.:

- a) Makbet to człowiek niezdecydowany, chwiejny,
- b) Makbet jest pełen wątpliwości, zdaje sobie sprawę z konsekwencji zbrodni

5. Analiza monologu drugiego (0–5 pkt)

np.:

- a) Makbet ma świadomość, że zbrodnia go odmieniła,
- b) jest przekonany o własnej potędze, nie boi się nikogo,
- c) obawia się tylko Banka, według Makbeta on jest zagrożeniem,
- d) przypomina sobie spotkanie z czarownicami, wie, że to Banko będzie ojcem królów,
- e) ma żal do losu, że to nie jego potomstwo siądzie na tronie,
- f) zdaje sobie sprawę, że korzyści z tego mordu czerpać będzie Banko i jego dzieci,
- g) wyrzuty sumienia dręczą Makbeta („spokojność sobie zatrąłem jedynie”),
- h) pewny siebie, wie, czego chce,
- i) chce zmienić los, planuje zabić Banka,
- j) jest zdecydowany, stawia wszystko na jedną kartę

6. Wniosek z analizy drugiego monologu (0–1 pkt)

np.:

- a) Makbet to człowiek zdecydowany, planuje konkretne działania,
- b) Makbet tym razem sam podejmuje decyzję („Losie, wzywam Cię w zapasy”), wcześniej ulegał namowom żony

7. Odwołanie do całego tekstu (0–5 pkt)

np.:

- a) pierwszą zbrodnię Makbet popełnił namówiony przez żonę, która zarzucała mu tchórzostwo oraz brak konsekwencji między zamiarami a ich realizacją,
- b) Makbetowi brakowało stanowczości, Lady Makbet umiała podsycać jego żądzę władzy (Lady Makbet umiejętnie manipulowała mężem),
- c) popełnione morderstwo doprowadziło do moralnego upadku Makbeta,
- d) Makbet nie waha się popełnić kolejnych morderstw, zabija nie tylko Banka, ale także innych, którzy mu zagrażali, byli niewygodni,
- e) bohater czuł się bezkarny, usłyszawszy drugą przepowiednię czarownic, myślał, że jest niepokonany,
- f) Makbet świadomy jest zła, które uczynił, ma wyrzuty sumienia, jego życie traci sens,
- g) staje się człowiekiem pozbawionym uczuć, oddala się od żony, pozostaje obojętny na jej śmierć,
- h) bohater ginie w pojedynku z Makduffem – wypełnia się druga część przepowiedni

8. Wnioski (0–3 pkt)

Pełny wniosek

Dostrzeżenie destrukcyjnej siły ambicji i żądzy władzy. Wskazanie, że doświadczenia życiowe (w tym popełnienie zbrodni) mogą zmienić osobowość człowieka. Z człowieka mającego wątpliwości i świadomego niszczącej siły zła, z prawego rycerza, Makbet stał się zbrodniarzem, człowiekiem niemającym skrupułów. Zachęcony bezkarnością (pozorną), planuje kolejne zbrodnie. Kreacja Makbeta, odmienna od renesansowej wizji człowieka, wynika z szekspirowskiej koncepcji natury człowieka – człowiek ma wolną wolę i często ulega własnym namiętnościom, w każdym tkwi ciemna strona natury, każdy może czynić zło. **(3 pkt)**

Częściowy wniosek

Dostrzeżenie destrukcyjnej siły ambicji i żądy władzy. Wskazanie, że doświadczenia zmieniły bohatera. Makbet z dobrego i wiernego królowi rycerza stał się bezwzględnym tyranem, który zachęcony bezkarnością (pozorną) planuje kolejne zbrodnie. **(2 pkt)**

Próba podsumowania

Wskazanie, że doświadczenia zmieniły bohatera. **(1 pkt)**

II. Kompozycja (0–5 pkt)

Kompozycję wypracowania ocenia się wtedy, gdy przyznane zostały punkty za rozwinięcie tematu.

- podporządkowana zamysłowi funkcjonalnemu wobec tematu, spójna wewnętrznie, przejrzysta i logiczna; pełna konsekwencja w układzie graficznym **(5 pkt)**,
- uporządkowana wobec przyjętego kryterium, spójna; graficzne wyodrębnienie głównych części **(3 pkt)**,
- wskazująca na podjęcie próby porządkowania myśli, na ogół spójna **(1 pkt)**

Uwaga: jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

III. Styl (0–5 pkt)

- jasny, żywy, swobodny, zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi; urozmaicona leksyka **(5 pkt)**,
- zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi, na ogół jasny; wystarczająca leksyka **(3 pkt)**,
- na ogół komunikatywny, dopuszczalne schematy językowe **(1 pkt)**

Uwaga: jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

IV. Język (0–12 pkt)

- język w całej pracy komunikatywny, poprawna, urozmaicona składnia, poprawne: słownictwo, frazeologia, fleksja **(12 pkt)**,
- język w całej pracy komunikatywny, poprawne: składnia, słownictwo, frazeologia i fleksja **(9 pkt)**,
- język w całej pracy komunikatywny, poprawna fleksja, w większości poprawne: składnia, słownictwo, frazeologia **(6 pkt)**,
- język w pracy komunikatywny mimo błędów składniowych, leksykalnych (słownictwo i frazeologia), fleksyjnych **(3 pkt)**,
- język w pracy komunikatywny mimo błędów fleksyjnych, licznych błędów składniowych, leksykalnych **(1 pkt)**

Uwaga: jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

V. Zapis (0–3 pkt)

- bezbłędna ortografia; poprawna interpunkcja (nieliczne błędy) **(3 pkt)**,
- poprawna ortografia (nieliczne błędy II stopnia); na ogół poprawna interpunkcja **(2 pkt)**,
- poprawna ortografia (nieliczne błędy różnego stopnia); interpunkcja niezakłócająca komunikacji (mimo różnych błędów) **(1 pkt)**

Uwaga: jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

VI. Szczególne walory pracy (0–4 pkt)